

Inleiding.....	13
1 ‘Waaruit de bestaande dingen hun geboorte hebben, daarin vinden ze ook hun ondergang, zoals het hoort; ze geven elkaar immers straf en boete voor het onrecht, overeenkomstig de ordening van de tijd.’ ANAXIMANDER, 610-546 v.Chr	17
2 ‘Het getal is het wezen der dingen.’ PYTHAGORAS, ca. 570-497 v.Chr	21
3 ‘Op het verblinde oog, noch op het dove oor, noch op de sprekende tong mag je afgaan: het verstand is de enig ware weg om tot een oordeel te komen.’ PARMENIDES, ca. 540-470 v.Chr.....	26
4 ‘Pantarhei’-’Alles stroomt.’ HERACLITUS, 550-480 v.Chr.....	30
5 ‘De mens is de maat van alle dingen’ PROTAGORAS VAN ABDERA, 490-411 v.Chr	34

6 'Ik weet dat ik niets weet.'	
SOCRATES, 469-399 v.Chr.....	38
7 'De filosofen moeten koning, de koningen moeten filosoof zijn.'	
PLATO, 428/7-348/7 v.Chr.....	43
8 'Alle mensen streven van nature naar kennis.'	
ARISTOTELES, 384-322 v.Chr.....	47
9 'Met filosoferen kun je rustig al in je jeugd beginnen, maar als je oud bent moet je er ook niet vermoeid mee ophouden. Want om voor de gezondheid van de ziel iets te doen, is niemand te jong of te oud [...].'	
EPICURUS, 341-271 v.Chr.....	51
10 'Dat wat zij gevangen hebben, zet henzelf gevangen.'	
LUCIUS ANNAEUS SENECA, 4 v.Chr.- 65 n.Chr.....	56
11 'Ik doe er echter goed aan mij tot God te bepalen, want wanneer ik geen steun bij hem vind, dan vind ik zeker geen steun bij mijzelf.'	
AURELIUS AUGUSTINUS, 354-430.....	61
12 'Ken de wegen van de Heer.'	
HILDEGARD VAN BINGEN, 1098-1179.....	66
13 'De taak van de wijze is: ordening aanbrengen.'	
THOMAS VAN AQUINO, 1225-1274.....	70
14 'De hoogste vorm van geluk is een leven dat wordt gekenmerkt door een zekere mate van zothed.'	
DESIDERIUS ERASMUS, 1469-1536.....	74
15 'Het is niet alleen normaal maar ook natuurlijk en noodzakelijk dat elk levend wezen zijn stem verheft.'	
GIORDANO BRUNO, 1548-1600.....	79

16	‘De mens is de mens een wolf.’ THOMAS HOBBS, 1588-1679.....	84
17	‘Ik denk, dus ik besta.’ RENÉ DESCARTES, 1596-1650.....	89
18	‘Deus sive natura - God ofwel de natuur.’ BENEDICTUS (BARUCH) DE SPINOZA, 1632-1677	94
19	‘Wij leven in de beste van alle mogelijke werelden.’ GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ, 1646-1716.....	99
20	‘Laten we dan aannemen dat de geest een onbeschreven blad is, gespeend van letters, zonder ideeën.’ JOHN LOCKE, 1632-1704	104
21	‘Esse est percipi" - "Zijn is waargenomen worden.’ GEORGE BERKELEY, 1685-1753	109
22	‘Il faut cultiver notre jardin’ - ‘We moeten onze tuin onder- houden.’ VOLT AIRE, 1694-1778	113
23	‘De mens is een machine.’ JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, 1709-1751.....	117
24	‘De mens is vrij geboren en toch ligt hij overal in ketenen.’ JEAN-JACQUES ROUSSEAU, 1712-1778	121
25	‘Verlichting is het uittreden van de mens uit de onmondig- heid die hij aan zichzelf te wijten heeft.’ IMMANUEL KANT, 1724-1804	126
26	‘In de wereld is zonder hartstocht nog nooit iets groots tot stand gekomen.’ GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL, 1770-1831.....	131

27	‘De filosofen hebben de wereld slechts verschillend geïnterpreteerd; het komt er op aan haar te veranderen.’ KARL MARX, 1818-1883	136
28	‘Het is beter om een ontevreden mens te zijn dan een tevreden varken.’ JOHN STUART MILL, 1806-1873	141
29	‘Alle leven is lijden.’ ARTHUR SCHOPENHAUER, 1788-1860	145
30	‘Het grootste gevaar, namelijk jezelf te verliezen, kan zich geruisloos in de wereld voltrekken alsof het niets is.’ SOREN KIERKEGAARD, 1813-1855	149
31	‘Blijf de aarde trouw!’ FRIEDRICH NIETZSCHE, 1844-1900	153
32	‘De gemeenschappelijke ervaring is de grootste van alle menselijke verworvenheden.’ JOHN DEWEY, 1859-1952	158
33	‘Filosofie betekent: op weg zijn.’ KARL JASPERS, 1883-1969	162
34	‘Waarover je niet kunt spreken, daarover moet je zwijgen.’ LUDWIG WITTGENSTEIN, 1889-1951	166
35	‘De taal is het huis van het zijn.’ MARTIN HEIDEGGER, 1889-1976	170
36	‘Dat het "zo verder gaat", dat is de catastrofe.’ WALTER BENJAMIN, 1892-1940	175

37	'Het voornaamste verschil tussen Einstein en een amoëbe is, dat Einstein gericht zoekt naar mogelijke fouten om ze te elimineren én ervan te leren.'	
	KARL RAIMUND POPPER, 1902-1994	181
38	'Er bestaat geen echt leven te midden van het onechte.'	
	THEODOR W. ADORNO, 1903-1969	185
39	'De definitief uit zijn ketens bevrijde Prometheus, die aan de wetenschap ongekende kracht en aan de economie tomeloze energie ontleent, roept om een ethiek die zich vrijwillig laat beteugelen om te voorkomen dat haar macht de mensen in het onheil stort.'	
	HANS JONAS, 1903-1993	190
40	'De mens is tot vrijheid veroordeeld.'	
	JEAN-PAUL SARTRE, 1905-1980	194
41	'Denken zonder leuning.'	
	HANNAH ARENDT, 1906-1975	198
42	'Je wordt niet als vrouw geboren, maar tot vrouw gemaakt.'	
	SLMONE DE BEAUVOIR, 1908-1986	203
43	'In iedere vorm van haast, zelfs die om het goede te doen, openbaart zich een geestelijke stoornis.'	
	EMILMICHEL CIORAN, 1911-1995	207
44	'We moeten ons Sisyphus als een gelukkig mens voorstellen.'	
	ALBERT CAMUS, 1913-1960	211
45	'... dan mogen we er wel op gokken dat de mens zal worden uitgewist, zoals een gezicht in het zand aan de rand van de zee.'	
	MICHEL FOUCAULT, 1926-1984	215

46	'Het dagelijks leven is de geheime motor van de geschiedenis.'	
	AGNES HELLER, geboren in 1929.....	219
47	'De rede ligt, om het nog maar eens heel duidelijk te stellen, besloten in de taal.'	
	JÜRGEN HABERMAS, geboren in 1929	223
48	'De werkelijkheid is vandaag de dag zelf hyperrealistisch.'	
	JEAN BAUDRILLARD, 1929-2007	228
49	'Il n'y a pas de hors texte' - 'Er is niets buiten de tekst.'	
	JACQUES DERRIDA, 1930-2004	233
50	'Op die manier ontwikkelt menselijkheid zich steeds weer als iets wat we nog moeten leren kennen.'	
	JUDITH BUTLER, geboren in 1956.....	238
	Literatuur.....	242